

SZENT ISTVÁN (969/975 k.–1038)

államalapító, Árpád-házi magyar király

Születési nevén Vajk, Géza fejedelem és az erdélyi Sarolta fia. Kisgyermekként keresztelte meg az apja udvarában térítő püspökök egyike, a kereszt-ségben kapta az István nevet. Géza Prágából hívta **Szent Adalbert** püspököt fia keresztény nevelésének elmélyítésére. Nyugati szellemben nevelték, elsajátította a latin nyelvi és irodalmi ismereteket. 996-ban feleségül vette **Gizella bajor hercegnőt**. 997-ben, apja halálakor lépett a fejedelmi székbe. Azonnal szembekerült saját lázadó tartományuraival, s részben családjának tagjaival is, akik a Bizánccal szemben a római katolikus kereszténységre támaszkodó államszervezést és a nyugati mintájú egyenes ági trónöröklődést éppúgy kifogásolták, mint a házassága révén is erősödő német birodalmi kapcsolatokat. Emiatt az Árpád-család legidősebb – a régi öröklési rend szerinti – trónkövetelő tagjával, **Koppány** somogyi tartományúrral vívott végül győztes csatát Veszprémnél. 1003-ban anyjának testvérét, az erdélyi **Gyulát**, a bizánci kereszténység követőjét fosztotta meg hatalmától. 1028 körül a Maros vidék ura, a Bizánccal keresztelkedett **Ajtony** ellenséges uralmának vetett véget. Házassága révén jó kapcsolatba került az európai uralkodóházakkal. **II. Szilveszter pápától** kért a maga számára **koronát**, és 1000. december 25-én a pápától kapott koronával és az apostoli egyházszervezés jogával (főkegyúri jog) királlyá koronáztatta magát anélkül, hogy a német-római birodalommal – a cseh és lengyel példával ellentétben – hűbéri viszonyba került volna. Független politikusként szövetségesi jó viszonyban volt II. Baszileiosz bizánci császárral is, akit két ízben is támogatott bolgárellenes harcában. Ezzel megerősítette az ország déli határvidékét. Szerencsésen harcolt a Felvidéken, (Vitéz) Boleszláv lengyel fejedelem hatalmi törekvéseit is elhárítva. A német birodalommal sógora, II. (Szent) Henrik császár uralkodása alatt került különösen jó kapcsolatba. Sajnos utóda, II. Konrád 1030-ban támadást kísérelt meg a nyugati határszélen, melyet István visszavert és a német Ostmark területére behatolva Bécset is elfoglalta. **Belpolitikájában és államszervező munkájában** erélyes és bátor volt. 11. századi életrajz írói ruházták föl az **apostoli** jelzővel, mert mint az apostolok, előzmények nélkül, a Szentszékkel együttműködve teremtette meg Magyarország **egyházszervezetét**. Létrehozta a vármegyarendszert, a püspökségeket: 1000-ben Esztergom, 1002-ben Kalocsa **érsekségét**; 1000-ben Veszprém, 1009-ben Győr, Pécs, Eger, Erdély, 1030-ban Csanád és **Vác püspökségeit**. A plébániák alapjait is megteremtette, amikor elrendelte, hogy minden 10 falu építsen templomot. Két **törvénykönyve** maradt fenn, ezek tanúsága szerint frank-bajor keresztény mintára alkotta meg törvényei nagy részét, kiegészítve és módosítva helyenként a sajátos, helyi viszonyokra. Elsőnek **veretett pénzt** Magyarországon: igen jó minőségű, messze földön elismert ezüstdénárokat hozott forgalomba – Selmecebánya pénzverő

Szent István király a Képes krónikában

műhelyének megszervezésével. Az idegeneket, ha a letelepülés és békés beilleszkedés szándékával jöttek, **szívesen látta**, sőt hívta, különösen a római katolikus hit terjesztésében működő **papokat, szerzeteseket** és a templomok építésében közreműködő, főként itáliai **kézműveseket**. Zarándokházakat alapított Rómában, Ravennában, Konstantinápolyban és Jeruzsálemben. Lehetővé tette, hogy az országon keresztül új, biztonságos **szentföldi zarándokút** jöhessen létre. Jelentős pénzadományokkal segítette a jeruzsálemi Szent Sír templom és két kolostor újjáépítését. Székhelyén, Esztergomban, a királynéi várossá alakuló Veszprémben és a királyi temetkező- és törvénylátó helyé váló Székesfehérváron nagyarányú **templom-ill. bazilika-építkezéseket** kezdett. Apjával ellentétben a római katolikus hitet nemcsak politikai meggyőződésből, de belső átélésből is terjesztette; **lelki életét** a legendáiban föllelhető nyomok szerint misztikus fokon élte. Erélyes, komoly egyénisége nem nélkülözte a bőkezűség és irgalmas gondoskodás motívumait. Fiának és örökösének, Szent Imre hercegnek **Intelmeket** szerkesztett, melynek bensőséges hangja Európában egyedülálló. István már ifjúságában kiváló egyházi műveltségű és szentéletű személyiségekkel érintkezett. Levezett Szent Odilo clunyi bencés apáttal, az egyházi reformok élharcosával. Lelkiekben és politikai érlelődése szempontjából is nagy hatással volt rá Szent Adalbert püspök. Adalbert tanítványai (pl. a későbbi esztergomi érsek, Radla-Sebestyén) munkatársai lettek az egyház megszervezésében. A Pannonhalmán megismert, bencés Boldog Mórt Pécs püspökévé tette, az Itáliából érkezett Szent Gellért fiának, Imrének a nevelője is volt. **Szentéletű** volt felesége, Gizella is, a templomok, kolostorok alapításában társa, és fia, Imre is, akit Istvánnal együtt avattak szentté. Miután fiát korán elvesztve közvetlen örökös nélkül maradt, az Árpád-család István uralmával elégedetlen tagjai unokaöccse, **Vazul** vezetésével 1031 után **összeesküvést** szöttek meggyilkolására, a kísérletet elfojtotta, Vazult megvakíttatta. Diplomáciai és politikai érzéke, mellyel a gyakorlatban egymásnak ellentmondó célokat is el tudott érni, korának, sőt az egész magyar történelemnek legnagyobb államférfijává avatta. Utódaul nővére és a korán elhunyt velencei dózse, Orseolo Ottó fiát, az udvarában nevelkedett Pétert jelölte meg. Halálát közeledni érezvén, életművét, a keresztény Magyarországot 1038. augusztus 15-én „szüntelen imáiban” **Szűz Mária pártfogásába ajánlotta** (Regnum Marianum). Székesfehérváron, az általa emelt bazilikában temették el. A kőszarkofágon lelkének csecsemőként való mennybevitele – Szűz Mária halálánál megszokott motívum – látható. A sírjánál történt gyógyulások után I. Szent László király Róma – VII. Gergely pápa – jóváhagyásával **1083.** augusztus 20-án a hazai püspökök tanácsával egyetértésben a **szentek sorába iktatta**. **Ünnepe:** Magyarországon augusztus 20., a világegyházban augusztus 16. **Védőszentje:** több egyházmegyének, társulatoknak, korábban céheknek – különösen a szabók, csizmadiák, bányászok, pénzverők választották szívesen patrónusuknak. **Ikonográfiája:** koronával, országalmával, jogarral és kereszttel ábrázolják, gyakoriak a Magyar Háromkirályok-képek, melyeken Imrével és Lászlóval együtt szerepel; **attribútumszerű** ábrázolása, amint az országot és a nemzetet jelképező Szent Koronát a Boldogasszonynak följánlja.